ARMENIA. Journal en langue Arménienne fondé à MARSEILLE en 1885

ԱՐԱՐԱՏ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 34րդ տարիշրջանի (1918 օգոստոս–1919 յուլիս) բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, կանխիկ: Ամսական բաժնորդագինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ.: Նամակ կամ դրամ ղրկել այս հասցէով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Armenia*
MARSEILLE (France)

ԼԴ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 15

1918 ՆՈԵՄԲԵՐ 13 Դ.
(Հ. Տ. 1918 Հոկտեմբեր 31)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Թղթակցութիւնը եթէ հարկ համարի, հատուցումով և կամ ժամ առմբ մի քան կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:

Ծանուցման 1 միլիակ գիրը 1 սանտիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանտիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadié ,17

ՋԻՆԱԴԱԴԱՐԸ ՑԱՂԹՈՒԹԵԱՄԲ ԿՆՔՈՒԵՑԱՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՀԵՏ ՆՈԵՄԲԵՐ 11 ԲԾ. ԱՌԱՒՕՏ:

կեցցէ՛ Ֆրանսա, կեցցէ՛ն Դաշնակիցները, կեցցէ՛ Ամերիկա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անկախ Հայաստան. — Գերմանական միլիտարիզմի հիմքերը. — Ն. Վ. Պօղոս Նուպարի պատասխանը Տ. Բիէր Լոդիին. — Հայանպաստ գումարումը Փարիզի մէջ. — Թիւրքիայի ոչ-Թիւրք ազգերին համար. — Ֆրանսայի երեսփոխանական ժողովի նոյեմբեր 5ի նիստը. — Դաշնակից նաւատորմիղները Կ.պոլսի առջեւ. — Դիպի խաղաղութիւն. — Զինադադարի պայմանները. — Գերմանիա. — Ռուսիայի վերաճնունդը. — Հանրապետութիւն Պուլկարիայի մէջ. — Ջանգզան լուրեր:

ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Պատերազմը հակայաքայլ կը դիմէ դէպի խաղաղութիւն:

Ջորս տարուայ կայուն ու տարտամ դրութեան կը հետեւի իրադարձութիւններու զահավէժ փոփոխութիւն մը որու արագութեան՝ երեւակայութիւնն անգամ դժուարութեամբ կը հասնի, կարծէք սինէմայի պատկեր մ'է որ կը սահի ու կանցնի հապճեպով աչքերու առջեւէն:

Երեք-չորս ամսուայ մէջ պատերազմի կացութիւնը այնքան փոխուած է որ երէկի մեծամիտ, ամբարտաւան կայսրութիւններն անգամ ծնկաչոք կը խոնարհին այժմ արդարութեան յաղթանակին առջեւ, կը լսել եզածին չափ քիչ ջնասով պըրծելու համար: Պուլկարիա, Թիւրքիա, Աւստրիա և ահա Գերմանիա ևս անձնատուր կըլլան Դաշնակիցներու կամքին:

Եթէ անակնկալ մը չմիջամտէ, զինադադարին չուտով պիտի յաջորդէ խաղաղութիւնը, հաշուելու ժամը որ վճռակուած է լուսաշող դարագլուխ մը ըլլալ ճնշուած ազգերու վերածնութեան համար:

Այդ պիտի ըլլայ նաև վերածնունդը Հայաստանին...:

Այժմ ասով է որ պէտք է որոճան բոլոր հայ մտքերը. ոչ միայն պէտք է հետաքրքրուին ու մտածեն, այլ և գործեն ոգի ի բուռն:

Ազնադատն ու դժուարին ժամն է երկունքը: Երբ զէնքերը կը լռեն չափելէ, մտքերը պէտք է կրկնապատիկ եռանդով, կորովով ու հաւատքով սկսին գործել:

Հայերը նետուեցան կրակի մէջ, զոհեցին ամէն ինչ ու տառապեցան մէկ յոյսով միայն՝ կատարեալ ազատութեան, անկախութեան յոյսով որու փառաւոր պսակումը պէտք է սպասենք այժմ մօտալուտ վեհաժողովէն:

Բայց չպէտք է մոռնալ որ երբ փոթորիկը անցնի, մտքերը հանդարտին, ամենազգալի ազէտներու յիշատակն անգամ կսկիծ մեղմանալ, եթէ չդատապարտուի մինչև իսկ մոռացութեան:

Այն ատեն կրնան մեր այսօրի բարեկամները գուցէ աւելի ներողամտութեամբ վարուիլ մեր թշնամիներու հետ երբ մանաւանդ այդ թշնամիներն ըլլան վարպետ կեղծաւորութեան և քծնուքի, ինչպիսին է Թիւրքիան որ գերազանցապէս ճարտար է և նուրբ՝ ննջամտութեան արուեստին մէջ:

Ուրեմն ի՞նչ զէնքերով պիտի կըռւինք մեր արդար և հազարաւոր անմեղ մանուկներու և մայրերու արիւնով սրբագործուած իրաւունքի պաշտպանութեան համար:

Հայը չպէտք է մոռնայ ու չպիտի մոռնայ դիւրաւ իր կրած հարուածի ծանրութիւնը. տակաւին այսօր իսկ մեր արտերը արիւն կուլան և կողբան այնքան անմեղ որբևիներու տառապանքի կորուստը որ նիթէքին հրէշօրէն մեր անօղոք թշնամիները:

Մենք պիտի յիշենք այս ամէնը, թէև շատ յաճախ հարկեցուցիչ պատճառներ մեզ պիտի դատապարտեն խոհեմ լռութեան բայց ոչ մոռացութեան:

Վճռական ժամը կը մօտենայ որ դիւանագիտութեանն է, պիտի հաստուցին պահանջները:

Այս անգամ ողբերգութիւն մը չէ որ պիտի ինդրէ Հայութիւնը, այլ ընդհակառակ ճակատաբաց և անվախ պիտի պահանջէ իր իրաւունքը որ կատարեալ անկախութիւնն է, ինչպէս այնքան իրաւացիօրէն յայտարարեց մեր վարչապետ ու փորձ պատգային գործիչներէն Տ. Մինաս Զէրազ Ազմէնիան վերջընթերց Թուին մէջ:

Արդիւնքը պէտք է համապատասխանէ զոհողութեան չափին:

Ցաւալի է որ տակաւին հայութիւնը չճանչցուեցաւ Դաշնակիցներէն իբրև պատերազմիկ ազգ և Ազգ. Պատուիրակութիւնն ալ՝ իբրև առժամեայ կառավարութիւն. այդ մեզ իրաւունք պիտի տայ ազատ մուտք գործելու խաղաղութեան վեհաժողովէն ներս:

Այժմ այս ուղղութեամբ է որ պէտք է գործեն պատասխանատու մարմինները, անկախ Հայաստանի մը դաղափարը իրեն նպատակակէտ ունենալով: Այս անգամ պէտք է վերջնական ըլլալ հայ ազատութիւնը և բաց դուռ չթողու մեր թշնամիներուն կրկին չարաշահութեանց և հեգնութեանց:

Անկախ Հայաստան. այս է Ազգութիւնը բովանդակ հայութեան և նաև ձգտում բոլոր մեծ ու փոքր, անդէն ու դինուորուած այն հայերուն որոնք ինկան պարտականութեան և նահատակութեան սրբազան գաշտին վրայ, իրենց նուիրական կամքը իրենց անդ յանձնելով ապագայ սերունդներուն:

Ով կուզէ հեգնել մեր այսքան տառապանքը, այն միայն կրնար խորհիլ անկատար, խաբուսիկ և չարաբաստիկ ազատութեան մը մասին:

Թ. ՂԱԼԻՆԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԻԼԻՏԱՐԻԶՄԻ ՀԻՄՔԵՐԸ

Պատերազմը ծագած օրէն ի վեր լսում ենք գերմանական միլիտարիզմի մասին, կարդում ենք, որ դաշնակիցները այդ միլիտարիզմի կախարդութիւնը իրենց ծրագրի հիմնական կէտերից մէկն են դարձրել. բայց և շատեր կան, որոնք միայն հարեանցի տեղեկութիւններ ունէին այդ մասին, և ելի աւելի շատերը, որոնք միայն «գերմանական միլիտարիզմ» արտայայտութիւնը գիտեն, բայց ոչ բովանդակութիւնը:

Մոյն յօդուածով նպատակ ունինք ընթերցող հասարակութեան ցոյց տալու այն հիմքերը, որոնց վրայ կառուցուած է գերմանական միլիտարիզմը, որպէսզի գիտենանք, թէ ինչի՛ պէտք են կոչում դաշնակիցները՝ ի շարս որոնց և մենք՝ Հայերս:

Այդ հիմքերը գտնելու համար պէտք է մի քիչ ետ երթանք Գերմանիոյ մէջ: Մէկ ազգութիւնը Գերմանիոյ 19րդ դարու երկրորդ կիսոյ պատմութիւնն է, միւսը այդ պատմութեամբ սքանչացած գերման ժողովրդի քաղաքական մտայնութիւնը, իսկ երրորդը գերմանական կայսրութեան արդի սահմանադրութիւնը: Երեքն էլ միմեանց հետ կապուած, երեքն էլ միևնոյն ազգի ծոցում ծնուած:

Դիտենք 19րդ դարու գերմանական քաղաքական պատմութեան գլխաւոր դէպքերը:

Նապոլէօն 1.ի նուաճումները ցոյց տուին գերման ժողովուրդին, որ գերմանական անջատ պետութիւնները ի վիճակի չեն արտաքին աշխարհին դէմ դնելու: Ուրեմն անհրաժեշտ էր կապել այդ անջատ պետութիւնները և այդ բոլորը մէկ միութեան վերածել: Այս միտքն էր, որ ղրաղեցրեց 1848 թուի յեղափոխութիւնից յետոյ Ֆրանկֆուրտի Ս. Պետրոս եկեղեցում դումարած ազգային ժողովին, որ քննեց և ընդունեց Steinի կազմած գերմանական դաշնակցական կայսրութեան սահմանադրութեան ծրագիրը: Ըստ այդ սահմանադրութեան առաջարկուեց Պրուսիոյ թագաւորին կազմուելիք գերմանա-

կան կայսրութեան թագը, բայց վերջինի մերժելով՝ ծրագրուած դաշնակցութիւնը գլուխ չեկաւ և Steinի սահմանադրութիւնը անհետանալ չունայն։

Բիսմարկը եղաւ առաջինը, որ նկատեց Steinի կազմած սահմանադրութեան գլխաւոր թերութիւնը, և այնուհետև այդ թերութեան չքացումը դարձաւ նրա քաղաքականութեան գլխաւոր մասը։ Այս թերութիւնը, ըստ Բիսմարկի, կայանում էր նրանում, որ Steinի սահմանադրութիւնը չատ էր սահմանափակել Գերմանիայ թագաւորող աների (dynastie) իրաւունքները։ Ուրեմն, ըստ Բիսմարկի, անհրաժեշտ էր կազմուելիք դաշնակցական կայսրութեան սահմանադրութեան մէջ ըստ կարելոյն լայն իշխանութիւն վերապահել թագաւորող աներին, թագաւորող աների և ընդհանրապէս Գերմանիայ իշխանութիւնը գօրեղացնելու համար, Բիսմարկի կարծիքով, պէտք էր նախ Պրուսիան զօրեղացնել։ Ես այս ուղղութեամբ էլ աշխատեց Բիսմարկ։ որի արդիւնքը եղաւ 1856 թուի հիւսիսային Գերմանիայ պետութեանց դաշնակցութիւնը (Der norddeutsche Bund)։ Այնուհետև Պրուսիան նոր ոյժի վրայ կրնար՝ յարկեցաւ իր հետ կապել գերմանական միացած պետութիւնները, մանաւանդ որ Աւստրիայ դէմ տարած 1866 թուի Մայիսեան յաղթութեամբ կատարեալ դուրս էր գալ Աւստրիան գերմանական դաշնակցութիւնից։ Պրուսիայ այս գիրքը իր գործադրութեան պատրաստ կէսին հասաւ 1870 71 թուի Ֆրանսիայ դէմ տարած յաղթութիւնից յետոյ, երբ Պրուսիայ թագաւորը վէրսայլի պալատում ինքն իրեն գերմանական կայսր հռչակեց։ Այսպիսով Պրուսիայ թագաւորը իր զէնքով ձեռք բերաւ այն, ինչ որ 1848 թը։ էին Steinի սահմանադրութեամբ նրան առաջարկուեցաւ ազգային ժողովի կողմից։ Չարկ չկայ յիշատակելու որ Պրուսիայ թագաւորի ձեռք բերածը միաժամանակ և Բիսմարկի քաղաքականութեան պտուղն էր։

Աւստրիայ, Դանիայ և Ֆրանսիայ դէմ տարած յաղթութիւններից յետոյ գերմանական ժողովրդի (յատկապէս Պրուսիայ, որով հետև գլխաւոր գերակատարը միշտ Պրուսիան եղաւ, և դրա համար էլ առիւծի բաժինը ինքն ստացաւ) քաղաքական մտայնութիւնը, որը ամենայն իրաւամբ կարելի է որակել «զէնքի և գինուորութեան պաշտամունք», բռնեց այժմ աստիճանական ընթացք։ Այո՛, ինչ որ Բիսմարկ ուզում էր Գերմանիային և այն, ինչ որ այսօր հոգիարքի մէջ է։

Գերման ժողովրդի այս պաշտամունքն էլ ամենի գօրեղացաւ, երբ նա իր ներքին կեանքը կազմակերպելուց, այսինքն ազգային միութիւնը հաստատելուց և երկրի տնտեսական ուժերը զարգացնելուց յետոյ սկսաւ դուրս գալ իր երկրից, որ-

տեղ վաճառականութիւն վարել և գաղթավայրեր փնտռել ով պատերազմից առաջ Գերմանիա է եղած, նա իր անձնական շահամբ իսկ սեսած պիտի լինի, որ Գերմանացին, շատ քիչ բացառութեամբ, ժի բերան զօրք և նաւատորմիղ էր կանչում Գերմանացու հանգամանքն անհրաժեշտ էր ունենալ զօրեղ ցամաքային և ծովային զինուորական ոյժ՝ գերմանական կալուածքն պաշտպանելու համար։

Թէև ցաւալի, բայց իրողութիւն է, որ գիտութեանց և արուեստների մէջ այնքան առաջ գնացած Գերմանիան այս ձեի զինուորական գոյ էր կրթուում, ինչ որ չարիք զարձաւ թէ՛ ժողովրդեան և թէ՛ իրեն՝ Գերմանիայ համար։

(Շարունակելի)

Է. ՕՒԹԿԱՒ

Ն. Վ. ՊՕՂՈՍՆՈՒԳԱՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ Տ. ԲԻԷՐ ԼՈՒԻՆ

Ֆրանսայի անուանի դրագէտ Տ. Բիէր Լոթի, որ վերջերս անուանի դարձաւ նաև իր թերքամասութեամբ, Écho de Paris (Արձագանգ փարիզի, օրաթերթի նոյեմբեր 1ի թուին մէջ յօդուած մը հրատարակած էր որով թիւրքերը կը գովէր իբրև քաղցրաբարոյ, բարեհիւր և կրօնական թոլերանութիւնը սիրող (tolérant) ժողովուրդ մը մինչ հայերը կը ներկայացնէր իբրև անհատատելիմ և նպատակի պէս վախկոտ ժողովուրդ մը՝ իբրև վատ մէջ բերելով հայերի մասին ատեն ատեն հայերի մասին տարածուած սխալ լուր մը, թէև այդ հերքուելու պաշտօնապէս նոյն իսկ անգլիական կառավարութեան կողմէն ինչպէս յանձնախումբերը։

Հայ Ազգային Պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպար փաշա նկատի առնելով որ Տ. Լոթի իբրև գրող անուն ունեցող և գիրքի սէր անձ մ՚է և իր գրածները կրնան մինչև մի աստիճան ժողովրդականացնել ընթերցողների միտքը, փութացած է իր առարկութեամբ հերքագիր մը հրատարակել Écho de Parisի նոյեմբեր 5ի թիւին մէջ։ Հերքագիրը փաստացի և լաւ ոճով մը գրուած է այնպէս որ ընթերցողները պարզ կը տեսնեն ճշմարտութիւնը եթէ կամայ կատարած չեն թիւրքերի քաղցրաբարոյ և ոչ ժոլեռանդ լինելը կը հերքուի այն ասկալի կատարածներով որոնց պժգալի մանրամասնութիւնները ստացած են դաշնակից կառավարութիւններէն կողմէն հրատարակուած պաշտօնական գրութիւններով։ իսկ Հայերի նպատակ ժողովուրդ մը չլինելը ցոյց տրուած է նոյնիսկ վերջին ժամանակներու մէջ իրենց կատարած ջարդերուն վերաբերութիւններով։ Բացի միջազգային վերոյիշեալ հերքումէն, Պօղոս Նուպար փաշա Լոնտոնի Հայկական Կեդրոնական Կոմիտէին անունով տարածուած գրոյցը հերքելու համար մէջ բերուած է անգլիական կառավարութեան պաշտօնական զեկոյցը։ յիշուած են նաև Ամերիկեան ու կովկասի հայ կամաւորները, Ֆրանսայի Լէժիոն Էգրան. ժէսին մէջ 1914ին ինքնոյժար կերպով ստորագրուած 800 Հայերը որոնց մեծ մասը քաղութեամբ ինկած են ռազմադաշտին վրայ, պատիւ բերելով իրենց պրօշակին և մեծամեծ պատուհասներ արժանանալով։ Նոյն իսկ էնվէր փաշան գնահատած է օսմանեան բանակին մէջ պտուտած հայ զօրքերի քաջութիւնը։

ՀԱՑԱՆՁԱՑՍ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզեն «Հայ Տեղեկատու Բիւրօ»ն կը ճաղորդէ մեզ հետեւեալը.

Փարիզի Հայ գաղութը և բազմաթիւ ֆրանսացի բարեկամներ, Հայ Ազատագրական Միութեան հրաւէրով հատուկ ժողովով 1918 Նոյեմբեր 2ին «Ժէնեան Բէթիփլիզէն»ների սրահին մէջ Տ. Պօլ Պրիւլաի (Paul Brulat) նախագահութեան տակ, Հայկական խնդրին վրայ Տ. Էմիլ Բինեօի (Emile Pignot) և Տ. կիյոմի (Guillou) բացատրութիւնները լսելէ յետոյ

Փափագ կը յայտնեն որ Դաշնակիցները թիւրքիոյ հետ իրենց ըրած զինադադարի պայմանների գործադրութեան մէջ երաշխաւորեն Հայ Ազգի չահերը։

Կը խնդրեն Հայաստանի ճանչցուիլը իբրև պատերազմող ազգերէ մին.

Կը մերժեն կապոյտի կառավարութեան ոեչ իրաւասութիւն ունենալը օսմանեան կայսրութեան ոչ թիւրք ժողովուրդներուն հետ բանակցելու, որանցմէ մին է և Հայը։

Հայ ազգի ձայնը ներկայացնող կը ճանչնան միայն Հայ Ազգային Պատուիրակութիւնը, իբրև իր ոտիմանութեան կառավարութիւնը լինելով իրապէս (de facto), որ պէտք է Հայ ազգը ներկայացնէ խաղաղութեան վեհաժողովին մէջ։

Իրենց եռանդագին բարիները կը դրկեն Պաղեստինի Հայկական Լէգէոնի (Légion d'Orient) հայ զօրքերին որոնք զօրավար Ալէնպիի բանակների ունեցած վերջին յաղթութիւններուն մէջ փառաւոր հանգիստանան։

ԹԻՒՐՔԻԱՅ ՈՉ-ԹԻՒՐՔ ԱԶԳԵՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

փարիզէն հեռագրուած է նոյ. 8ին.

«Ֆրանսական կառավարութիւնը անգլիական կառավարութեան հետ համաձայնութեամբ միասին յայտարարութիւն մ՚ըրաւ հաստատացնելու համար Տաւրոսի և Պարսկային ծոցի միջև գտնուղ երկրամասերուն ոչ թիւրք ժողովուրդները, որ յիշեալ երկու տէրութիւնները, իրենց քաղաքականութեան իրեն վերաբերեալ մէջ, կը հաստատեն ամենալայն ինքնավարութիւն մը ապահովցնել անոնց, որպէսզի իրենց պատասխանատուութիւնը և քաղաքակրթութեան պարտաւորութիւնը երաշխաւորուին»։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆՈՑԵՄԲԵՐ 5Ի ՆԻՍՏԸ

Երեսփոխանական ժողովի նոյ. 5ի նիստը նշանաւոր եղաւ անոր համար որ կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց հրաժարելու իր պաշտօնի հիմնական պայմանները ևՏ. Գլէմանսոյի ինչպէս և միւս խօսողներու հայրենասիրական չունչը սառեցուց ոգևորեց ու բերկրացուց սիրտերը բոլոր երեսփոխաններուն որոնք յաջողակ և արտաքնապատ ծափահարութիւններով իրենց հաւանութիւն յայտնեցին և որոշեցին որ այդ խօսուած ճառեր առանձին ապագրուելով հրապարակային պատերի վրայ փակցուին (affichage)։

Ուստի մենք ալ այդ նշանաւոր նիստի առիթագրութեան գէթ մէկ ամփոփումը կարենք հպարտել մեր ընթերցողներուն։

Նիստը բացուեցաւ կէսօրէն յետոյ ժամը 3ին 10 րոպէ մնացած, առնապետութեամբ Տ. Տէշանէլի։ Ներկայ էին 250 երեսփոխաններ,

Ժողովը նախ ընդունեց մի քանի օրինագիծեր որոնց ընթերցման չատ ուշադրութիւն չէին գարձներ երեսփոխանները. բայց երբ ժամը 3ը 40 անցած՝ ժողովասրահէն ներս մտաւ Տ. Գլէմանսօ, իսկոյն ամէնքն ալ գաղրեցուցին իրենց խօսակցութիւնը։

Տ. ՏԷՇԱՆԷԼԻ ճառը

Առնապետ Տ. Տէշանէլ խօսին լուրթեան մը մէջ արտասանեց հետեւեալ ճառը։

Պուլկարիան յետոյ թիւրքիան, թիւրքիան յետոյ Աւստրիան. ամերիկեան ջոջերանները կապտանն Արկածը, անդլիակէմ մեր դաշնակիցներ կապտանն Ֆրանսքրն, իտալացիները Դրէնգէ և Դրիկպէ մտած են (Ամբողջ ժողովը յանկարծ կը ծափահարէ երկարօրէն, դառնալով դէպի իտալական դեսպանը որ դիւանագիտական օթեակին մէջ է եւ գլխի խոնարհութիւններով իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ)

Սերպերը պակրատա մտած են։ Ժողովը կը վերսկսի ոգեւորութեամբ ցոյց մը ընել Սերպերին համար որոնց ներկայացուցչին, որ հոն կը գտնուէր, երկարօրէն կը ծափոյտուներն)։

Տ. Տէշանէլ արտասրդ պատրաստեամբ մը կը կարդայ հանգամանաւոր բանաստեղծութիւններ ի պատիւ Սերպիոյ որ այսօր կը յաղթէ իրեն վրայ վտասարդ յարձակողներուն որոնք իրենց սճիններուն ծանրութեան տակ կը գլորին այժմ ի պատիւ իտալիոյ, մոյր օրէնքին, որ իմպիվից Գերմանիոյ նման, գատարդրկութիւնը և որ կը տեսնէ այսօր յաղթական Ֆրանսայի հետ մէկտեղ, արդարութեան վրիժա-

Ս. Գևորգեան. — Ես կրցայ տալ զորքերը մեր գործակից այն գործերի համար, որոնք մեզ համար կենսական նշանակութիւն ունէին։ Ես կրցայ ապահովել մեր ետեւի կապերը, որոնք ինձ համար ամենէն կարեւորն է

Նախագահ Վիլսոնի հեռագրել նոյն խորհուրդի որոշած զինադադարի պայմանները, որոնց գլխաւոր մի քանի կէտերը յայտարարեց նաև Տ. Գլէմանսօ երեսփոխանական ժողովի նոյեմբեր 5ի նստին մէջ, որի տեղեկագրութեան մէկ ամփոփումը հրատարակած ենք այսօր Արմէնիայի մէջ։

Նախագահ Վիլսոնի կողմէն պետական քարտուղար Տ. Րոպէրտ Լանսինկ վաշինկտոնի սիւիսական դեսպան Տ. Հանս Սիւլզերի միջոցով նոյեմբեր 5ին գերման կառավարութեան հաղորդեց որ դաշնակից կառավարութիւնները կը յօժարին խաղաղութիւն հաստատել գերման կառավարութեան հետ, նախագահ Վիլսոնի 1918 յունվար 8ին գոնկրէսին ուղղած գրութեան և յետոյ այս առթիվ ըսածներին մէջ յայտնած սկզբունքներին վրայ հիմնուելով։ Միայն թէ յիշեալ ուղերձի 2րդ յօդուածի «ծովային ազատութեան» խօսքին նկատմամբ, որ կրնայ զանազան մեկնութիւնների տեղի տալ, իրենց վերապահութիւնները կընեն։ Նաև, ինչպէս յայտարարած է նախագահ Վիլսոն, Գերմանները պէտք է որ ոչ միայն հեռանան իրենց գրաւած երկրամասերէն, այլ և վերանորոգեն զանոնք և ժողովուրդին իրենց պատճառած ջնասները փոխարինեն։

Այս սկզբունքներու վրայ հիմնուելով եթէ կուզէ զինադադար գերման կառավարութիւնը, պէտք է որ օրինաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկէ մարշալ Ֆոշին որ Դաշնակից եր. կիրներու և Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնների կողմէն արտօնուած է զինադադարի պայմանները ներկայացնելու։

Գերման կառավարութեան կողմէն պատուիրակութիւն մը որ կը բաղկանայ զինուորական, նաւային և դիւանագիտական պաշտօնատարներէ, գլխաւորութեամբ պետական քարտուղար Էրզպէրժէրի որի հետ է և զօրավար Վինդըրֆէլտ որփարիզի գերման դեսպանատան զինուորական կցորդ եղած է երբեմն, նոյ. 8ին եկաւ ներկայացաւ մարշալ Ֆոշին որ զինադադարի պայմանները կարդալէ յետոյ յանձնեց իրենց։ Պատուիրակութիւնը անմիջական զինադադար մը խնդրեց որ մարշալ Ֆոշ մերժեց և 72 ժամ առաւ ընդունելու կամ մերժելու համար իր ներկայացուցած պայմանները։ Պայմանաժամը կը լրանար նոյեմբեր 11ի երկուշաբթի առաւօտ ժամ 11ին։ Պատուիրակութիւնը Պերլինի կառավարութեան հետ անմիջական հաղորդակցութենէ յետոյ ընդունելով զինադադարի համար իրեն ներկայացուած պայմանները, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 5ին առաջարկ պայմանագիրը։

Այդ պայմանագրի համեմատ նոյ. 11ի առաւօտեան ժամը 11էն սկսած, թշնամութիւնները դադրեցան գերմանական բոլոր ռազմաճակատներուն վրայ։

Բնականապէս Ֆրանսայի ժողովուրդը ուրախութեան մէջ է որ իր յաղթութեամբ և իր իղձերուն համեմատ վերջացաւ պատերազմը և քէև 4 տարի ու գրէթէ 3 ամիս տևեց ու բազմաթիւ զոհեր եղան, բայց դէթ ի զուր չզնացին այդ զոհեր։ Իրաւունքը յաղթանակեց վերջապէս, Ալզաս-Լոռէն ազատագրուեցաւ, գերմանի, Թիւրք, աւստրիական և ռուսական բռնապետ կառավարութիւնները կործանեցան և անոնց աւերակներուն տակէն ճնշուած ազգեր դուրս եկան վերականգնելու համար։

—

Զինադադարի պայմանները

Վարչապետ Տ. Գլէմանսօ երեսփոխանական ժողովի երկուշաբթի օրի (նոյ. 11) երեկոյեան նստին մէջ կարդաց զինադադարի պայմանագիրը որ կը բաղկանայ 34 յօդուածներէ։ Ոգևորութեան մեծ ցոյցեր եղան ի պատիւ Գլէմանսօի և անոնց որոնք աշխատեցան այս գործէ յաղողութեան համար։ Եղան երեսփոխաններ որոնք ուրախութենէն կուլային Ալզաս-Լոռէնի վերագարձումը լսելով։ Այդ պայմանների համեմատ Գերմանները պէտք է անմիջապէս քաշուին իրենց գրաւած բոլոր տեղերէն թէ՛ Ֆրանսա, թէ՛ Պելժիգա, թէ Ռումանիա, թէ՛ Ռուսիա, ինչպէս նաև Ալզաս-Լոռէնէն։ Դաշնակիցներու ու Միացեալ-Նահանգներու զօրքերը ապահովութեան համար պիտի դրաւին գերմանական Մայէնս, Գօպլէնց, Գօլօնը (Քէօլնիչ) քաղաքները և դրաւող զօրքերու անունը Գերմանները պիտի հոգան։ Գերման երկաթուղիները գաշնակիցներու տրամադրութեան տակ պիտի դրուին որ կարենան երթալ Ռուսիոյ օգնել թէ՛ ուտեստ հայթայթելու և թէ կարգուկանոնը պահպանելու համար ի հարկին։ Պրէսդ-Լիդովսկի և Պուքրէշի դաշնագիրները իրենց լրացուցիչ մասերով մեկտեղ բոլորովին չեղուած են։ Շատ մը թնդանօթներ, զէնքեր, նաւեր և չոգեկառքեր (որոնց քանակը որոշուած է պայմանագրին մէջ) պէտք է յանձնեն Գերմանները Դաշնակիցներուն և Միացեալ-Նահանգներուն։ Եւ այլն և այլն։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանիոյ զանազան երկիրներէն եկած լուրերը կը հաստատեն որ հանրապետական գաղափարները մեծ թափ ստացած են և գերմանական 22 թագաւորներէ և իշխաններէ գահերը հետզհետէ կը կորնչանուին։

Պաւիէրայի թագաւորը գահընկեց եղած և Հանրապետութիւն հրատարակուած է ինչպէս կիմացնէ նոյ. 8ին Միւնխէնէն եկած հեռագիր մը։ Սոցիալական նախագահ եղած է Գիւրտ Էյսներ։ Նոյնպէս և Սաքսէ թագաւորը, Հէսի մեծ դուքսը և այլն։

Պէրլինի մէջ ժողովուրդը ոտքի ելած և յեղափոխութիւն մեծ թափ է վիճակը որ պատերազմի ընդհանուր հրաժանատարութեան կեդրոնավայրը կը գտնուէր, իր գահէ հրաժարումը ստորագրեր է նոյ. 8ին։ Գահաժառանգ իշխանն ալ իր գահաժառանգութեան իրաւունքէն հրաժարած է։ Կըսուի թէ կայսերական ընտանիքը փախած է Հոլանտա։ Նոյ. 9ին Հանրապետութիւն հրատարակուեր է Պերլինի մէջ։ Միապետականներուն և հանրապետականներուն միջև կռիւներ ծագած են, իրար կը սպաննեն։ Այժմ այժը հանրապետականներուն ձեռքն է։

ՌՈՒՍԻԱՅԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ

Բարիզի ռուսական գեսպանատունը ստացած է Արխանկէլէն Տ. Զալքովսքիի ստորագրութեամբ և հոկտ. 28 թուականով հետևեալ հեռագիրը.

Համայն Ռուսիոյ կառավարութեան նախագահ Տ. Աւքսէնտիէֆի հեռագրին համաձայն, ձեզ կը հաղորդեմ Դաշնակիցներուն ներկայացուցիչներուն այսօր եղած յայտարարութիւնը որ հետևեալն է.

«Հիւսիսային երկրամասի առժամանակեայ կառավարութիւնը, համայն Ռուսիոյ միակ պետութեան անբաժանելի մաս նկատելով հիւսիսային երկրամասը և իբրև ռուս տէրութեան գերագոյն իշխանութիւն ճանչնալով համայն Ռուսիոյ այն կառավարութիւնը որ ընտրուած է Սահմանադիր ժողովի անդամներու խորհրդաժողովէն Ուֆայի մէջ և որի կեդրոնավայրն է Օմսք քաղաքը արևելեան Սիպերիայի մէջ ու նախագահն է Տ. Աւքսէնտիէֆ, կը յայտարարէ ներկայ գրութեամբ որ ինք յօժար է այսուհետև ենթարկուելու այդ կառավարութեան հրամաններուն որոնք ուղղակի իրեն պիտի տրուին մինչև նոր Սահմանադիր ժողովի մը գումարումը։»

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԻ ՄԷՋ

Աւստրիգերման աղբիւրներէ հասած լուրերուն նայելով, Պուլկարիայի երիտասարդ ցար Պորիսը, գահակալութենէն հպիտ մէկ սիմս յետոյ, գահէն հրաժարեր և իշխանութիւնը անցեր է ազգային ազգային կուսակցութեան ձեռքը, որի պետը Տ. Սդամպուլէվսքի նոր կառավարութիւն մը կազմեր է ազգ Դիրենովի մէջ։

Գահընկեց Պորիս ցարը Վիեննա եկեր է եղեր։

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նէյ Եորքէն վերջերս Պոսթօն եկած չոգենաւի մը մէջ կը գտնուէր Միացեալ-Նահանգներուն նախագահին աղջիկը, Օր. Մարգրիտ Վիլսոն, որ Y. M. C. A.ի (Քրիստոնեայ Երիտասարդներէ Ընկերակցութիւն) համազգեստը կը կրէ և Ֆրանսա եկած է ծառայելու համար այդ ընկերակցութեան մէջ։

— Անգլիոյ Համայնքներու ժողովը երկրորդ ընթերցումով ընդունեց այն օրինագիծը որ կիներուն կարծօնէ իրեն երեսփոխան ըլլու իրաւունք տալու համար։

— Անգլիացիները Իւքրէնեան Հանրապետութեան կոչին պատասխանելով, Օտեսա մտեր են նոյ. 7ին։

ԾԱԽՈՒՑ ԴԻՐՔԵՐ

Արմենիոյ խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետևեալ դիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած են իրենց առջև։

Մարսէյլէն դուրս ղրկելու ճանապարհածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշուի դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՛ Մարսէյլի մէջ ծախուելու գիները և թէ փոստով ուրիշ քաղաք ղրկուելու գիները։ (Այս վերջինները փակագծի մէջ դրուածներն են։) Արժէքը կանխիկ չստացուած գիրք չղրկուիր։ Արձանագրուած (recommandé-registered) ծրարով ստանալ ուզողները պէտք է 25 սանդիմ աւելի ղրկեն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քիլօէն աւելի պէտք չէ կշռէ։

Գանթարեան — Բառգիրք Գաղղիերէն-Հայերէն-Տաճկերէն հայատառ. հոխացած Բ. տպագրութիւն. 1912։ Մանրատառ երկհիլեան 1238 երեսներէ բաղկացած ստուար գործ մը։ Ֆրանսերէն իւրաքանչիւր բառի հնչումը հայերէն տառերով ալ ըրուած է։ Գին 8 ֆրնգ. 50 սնդմ.։ Մարսէյլէն դուրս՝ ճանապարհածախքով 9 ֆր. և 75 սնդմ.։ Ցանձնարարուած (recommandé) ծրարով 10 ֆր.։

Հ. Ա. Գոնտաքճեան. — ԲԱՌԻ ԻՐՔ ԳԱՂ.-ՀԱՅ.։ Վիեննեկ Ս. Ղազար. 1914։ Գին 1 ֆր.80 (2)։

(Գրպանի փոքրագիր բառարան մ՛է 710 երեսներէ բաղկացած, աժանագին, և ֆրանսերէն զրէթէ բոլոր գործածական բառերը պարունակող. վերջը դրուած է նաև անկանոն բայերի խնդարհումը։)

Հ. Ա. Գոնտաքճեան. — ԳՐՊԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳԱՂ.։ 1914։

Մանր տառերով ու մաքուր տպագրութեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառգրքոյկ մ՛է որ 5.000ի չափ բառ կը պարունակէ և վերջն ալ ընտանեկան կարգ մը խօսակցութիւններ ըրուած են, ֆրանսական բացատրութեան տեղին ծանօթացնելու համար) 1 ֆր. 70 (1,90)։

Գործնական Քերականութիւն ֆրանսերէն լեզուի Աչի ոճով. 7րդ տպգր. յաւելուածներով. 1910։ Ա. մաս 2 ֆր. և 40 (ճպարժքով. 2 ֆր. և 60 սնդմ.)։

Նոյն Բ մաս 1 ֆր. և 60 սնդմ. (ճ. 1 ֆր. և 70 սնդմ.)։

Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեան. — ՔՐՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. Սկիզբէն մինչև մեր օրերը։ 6 ֆր. 30 (7)։

(694 էջերէ բաղկացած ստուար հատոր մ՛է այս, հնութիւնների վերաբերեալ բազմաթիւ նկարներով, ստուգուած քննականներով։ Հայրենասիրական քաղցր չունչ մը կը փչէ գրքին առաջին էջէն մինչև վերջինը։ Ընթերցողը հոն կը հանդիպի նախկին հայ թագաւորների նախատուկացին և զգեստաւորութեան վերաբերեալ հետաքրքիր տեղեկութիւնների, ինչպէս հայ ժողովրդի նկարագրի և քաղաքակրթութեան մասին կարևոր ծանօթութիւնների, հաստատուած պատմական հիմերի վրայ։)

Ազգասէր (Արշարունեաց ընկերութեան խնդրանքովն Հ. Ղ. Ինճիճեանի գրած և նոյն ընկերութեան ծախքովը հրատարակուած տետրակ մ՛է ազգասիրութեան յորդորող, որի մէջ ցոյց կը տրուին ազգասիրութեան հրաշալի արդիւնքները, հին և նոր ազգերի ազգասէր մեծ մարդերի կատարած գործերէն օրինակներ բերուելով։) Բ. տպգր. 1902։ 1,70 (1,80)։

Սիսուանի աշխարհագրական քարտէզը. Կիլիկիա հին և նոր, հայկական գաւառօք ԺԲ—ԺԴ դարուց։

(Հայերէն տառերով այս գեղեցիկ քարտէզը, որը Հ. Ղ. Ալիշան գծագրած էր, տպագրուած է վիեննեկ, 77 հարիւրորդամէդր լայնութեամբ և 51 հարիւրորդամէդր երկայնութեամբ գեղեցիկ թուղթի վրայ։) Գին 6 ֆր.։ Մարսէյլէն դուրս 6 ֆր. 30։ Ղրկելու համար թանձրաքարտէ խողովակի մէջ դրուելով 7 ֆր.։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Ը ՓՈՐՏՈՒԳԱԼԵԱՆ
ՄԱՐՍԷ[illegible]

Հայերէն Տպարան [illegible]. Փորթուգալեան
Le Gérant : François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi